

FŐNIX – ME

MISKOLCI
EGYETEM
UNIVERSITY OF MISKOLC

**MEGÚJULÓ EGYETEM FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYI
FEJLESZTÉSEK A FELSŐFOKÚ OKTATÁS MINŐSÉGÉNEK ÉS
HOZZÁFÉRHETŐSÉGÉNEK EGYÜTTES JAVÍTÁSA
ÉRDEKÉBEN**

EFOP-3.4.3-16-2016-00015

**ELŐSZÓ: Az ember
tragédiájához. A legitimáció
problémájának bemutatása**

Gyukits György

2021. 04. 08.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Strukturális
és Beruházási Alapok

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

ELŐSZÓ AZ EMBER TRAGÉDIÁJÁHOZ

- *„A Tragédia esetében nem egyszerűen arról van szó, hogy Madách nem üti meg a marxista mértéket, hiszen ezt nem is ütheti meg. Hanem arról van szó, hogy Madách népszemlélete egy arisztokratikusan kiábrándult szemlélet, és nyíltan meg kell mondani, hogy reakciós.” K. E.*
- olvasónak (NÉPnek) el kell magyarázni!
- vagy betiltani!
- művészet és legitimáció

- Magyar román közös kiadás (Bukarest)
- Tragédia (1862) 100. évforduló / Gréczi-Zsoldos Enikő közlése
- 10 000 példány
- K. E. - Kakassy Endre (Dávid Gyula közlése)
- (Marosludas, 1903. máj. 15. — 1963. okt. 18. Kolozsvár) — közíró, szerkesztő, író, fordító. A fiatal Eminescu c. könyve (1959) Eminescu élete és költészete c. nagy monográfiája (1962) Mihail Sadoveanu (Egy nagy élet és egy nagy életmű története (1964, posztumusz)
- Elhiszi-e ?
- Idézet: **előszó** **tragédia (előszóból)** egyéb **2014-es** Andor Csaba

MARXISTA-LENINISTA KRITIKA HIÁNYA

Ezt pótolja:

Révai József: Madách: Az embert tragédiája.

Című tanulmánya

Társadalmi szemle 1958. 9. szám

1960-as kiadás utószava

Ez a hivatkozási alap

Kádár már félreállította Révait

FORGATÓKÖNYV

- A Tragédia haladó ...
- *„... fölötte áll a nemzeti szűklátókörűségnek, ... azok ellen fordul , akik a burzsoázia céljaira vagy a revizionizmus ellenforradalmi fondorlataira akarták felhasználni ellentmondásait.”*
- *„Az ember tragédiáját haladó hagyományaink közé soroljuk és igazi örököse a szocializmust építő nép legyen.”*
- ... de marxista-leninista kritika !

MI A BAJ A TRAGÉDIÁVAL?

- Pesszimizmus, fatalizmus
- Falanszter
- Népszemlélet
- Tragédia korábbi (reakciós) értelmezései
- Madách származása – (plebejus Petőfi)

PESSZIMIZMUS

- 48-as forradalom utáni pesszimizmus kivetülése azt emberi haladásra
- *„dialektikus materializmus tudományosan kimutatja ... a fejlődés folyamata ... az alsóbb foktól a magasabbra szükségszerű”*
- ezt kétségbe vonja ezért pesszimista
- londoni szín után *„az ember történelmi szerepe egyre hanyatlik”*

FATALISTA

- Polgári magyarázók:
 - *„Mondottam ember küzd és bízva bízzál”*
 - *„váratlan happy end”*
 - *„Az Úr végszava nem jelenthet mást, mint a cél nélküli és önmagáért való harcot.”*

FALANSZTER ELŐZMÉNY

- Kapitalizmus kritikája (londoni szín):
„Madách mint haladó gondolkodó eljutott a kapitalizmus bírálataig és meglátta a kapitalizmus pusztulásának elkerülhetetlenségét”

*„Én társaságot kívánok helyette
Mely véd, nem büntet, buzdít nem riaszt,
Közös erővel összeműködik,
Minőt a tudomány eszmél magának
És melynek rendén értelem viraszt. -*

FALANSZTER

- Szocializmus előkép:
- pesszimiztikus, tudománytalan
- *„ és komoly elméleti zűrzavart tükröz ”*
- párhuzam:
- *„...a tudományos szocializmus tételei között, vagy a mai élő és virágzó szocialista társadalommal természetesen értelmetlen...”*

„MIT ISMERT MADÁCH KORÁNAK SZOCIALISTA TANAIBÓL?”

- *„...nem lehet elmarasztalnunk, amiért nem ismerte a marxizmust.”*
- Utópista szocialistákat ismerte
- *„elmarasztalja az utópista szocialistákat ... elferdíti ... elképzeléseiket”*
- Hivatkozás Erdélyi János értékelésére
- Considerant: *„a beosztás szabad lesz.”*

MARXIZMUS - UTÓPISTA SZOCIALIZMUS - MADÁCH

- *„A marxizmus tehát a proletariátus szemszögéből bírálja az utópista szocializmust”*
- Munkásosztály a forradalmi erő
- *„Madách a polgárság és a liberális nemesség szempontjából bírálja az utópista szocializmust”*
- *„A kapitalizmus szocialista kritikájáig, a szocializmus (utópista...) megértéséig nem jutott el”*
- *„Messze elmarad a márciusi ifjak és Petőfi ... gondolkodása mögött ...”*

NÉP-TÖMEG

Marxi tanítás: történelem előmozdítói:

- Kizsákmányolás, elnyomás elleni küzdelem
- Nagy egyéniség összhangban a néppel

„a Tragédia képe ... sötét és kiábrándult.”

„Átok reád te közlelkű rideg nép...” Éva

Párizsi szín: plebejus Éva visszataszító

Oka: *„nem lépte túl nemesi korlátait”* 1848 *„nemesi forradalommá másult”*

- *„reakció”*

KORSZAK

<u>Szu</u>	<u>Magyaro.</u>	<u>Románia</u>
• Bolgár Elek• Cikk ÚJ Hangban• (1940)		
••• Sztálin (-1953)• Hruscsov• (1954-64)••	• Rákosi (1949-56)• Madách vita 1952?• (Lukács-Waldapfel)• Nagy Imre(1954-6)• Waldapfel bevezető• (1954-es kiadás)• Tragédia Nemzetiben• Lukács Szabad Népben• (1955)• Forradalom (1956)• Kádár János (1956)	• Gheorghe• Gheorghiu-Dej• (1955-65)• Tordai Zádor Korunkban (1957)• Válasz az Előrében (1957)• <u>ELŐSZÓ (1962)</u>
•••••	• Révai utószó (1960-as• kiadás)	

AZ 1952-ES VITA

- „Ha volt kérdés, amely körül igenis széleskörű és szabad vita folyt, az akkor éppen a Madách kérdés volt, ... az adminisztratív beavatkozás legkisebb nyoma nélkül.” Révai (1958)
- Lukács György - Révai József- Hermann Imre:
- **Tiltás** – reakciós – koncepciós per
- Waldapfel József – Sőtér István:
- **Rehabilitáció** – nem reakciós – párizsi szín – versek (Lantvirágok)
- Szelekció (versek)
- (Balogh Csaba, Imre Zoltán tanulmányai)

LUKÁCS *KÜLÖNVÉLEMÉNYE*

Szabad Népben, 1955

- drámaitalanság
- homousion – homoiusion
- dzsenti

AZ 1957-ES BOTRÁNY ROMÁNIÁBAN

Magyar 56 után: magyar értelmiség elleni megtorlás

Tordai Zádor cikk (Korunk, 1957/8. szám):

- „(Madách) Csupán azt bizonyítja, hogy még a legeszményibbnek képzelt társadalom sem eszményi, sőt a legkevésbé az.”
- (Eszményi társadalom) Ártalmas, mert gátolja az emberi feleszmélést, a valóság megismerését s így a valóság megváltoztatásának a lehetőségét is, nem beszélve arról, hogy az ilyen eszmék bajnokai útjokat mindig a vér és könny óceanjaival jeleztek.”
- „S jaj, ha a fanatikusok kezében hatalom van — mint volt például a középkorban.”

VÁLASZ AZ ELŐRÉBEN

Pesszimizmus (sablonos) vádja:

„Madách nagy művét az eszmei csömör és csüggedés meghirdetésére felhasználni nemcsak tiszteletlenség, hanem hiábavaló igyekezet is, mert Tordai Zádornak így sem sikerült egyebet bizonyítani cikkével, mint azt, hogy a gyenge hitűek nem állják ki a történelem viharát, hogy a tagadás egyedül gyenge szalmaszál. amely nem tudja helyettesíteni az eszmény és a küzdelem nyújtotta erőt. Nem az eszmények és a harcok emberei válnak „eszkimókká”, hanem a mindenből kiábrándult szkeptikusok.”

Kovács János

ELŐSZÓ – PÉLDÁNYSZÁM - POLITIKA

- 1954 bevezető Waldapfel József, példányszám 5 000
- 1960 utószó Révai József, példányszám 11 000
- 1962 előszó K.E. példányszám: 10 000
Bukarest
- 1962 előszó nincs, példányszám nincs,
olcsó könyvtár
- 1963 ? 10 000 példány
- 1964 előszó nincs, példány 20.800 számozva
bőrkötésben 4800
- 1977 utószó (nyelvészeti), példányszám nincs
(diákkönyvtár)
- 1980 előszó nincs, példányszám nincs

PETŐFI SÁNDOR ÖSSZES KÖLTEMÉNYE

- 1951-es kiadás nem volt példányszám
- 1959-es kiadás 34.0000 példány
- 1960-as kiadás 31.000 példány, ebből 1.000 bőrkötés
- 1966-os kiadás 78.700 példány, ebből 600 bőrkötés. számozott

RÁKOSI REVÜSZÍNHÁZA

*„S nézzük, mi olcsón és mi jól mulat
Savanyu borral s rossz zenével a nép.”*

SZÍNHÁZI FRONT

- Nemzeti Színház
- hétéves szünet
- 1955. január 7-én
- Básti Lajos(Ádám), Lukács Margit (Éva) Major Tamás (Lucifer)
- Major Tamás, Marton Endre és Gellért Endre közös rendezésében
- szövegkönyv?
- „A prolikat ez nem érdekli”
Rákosi
- Kvázi betiltják
- Miskolci Nemzeti 1956

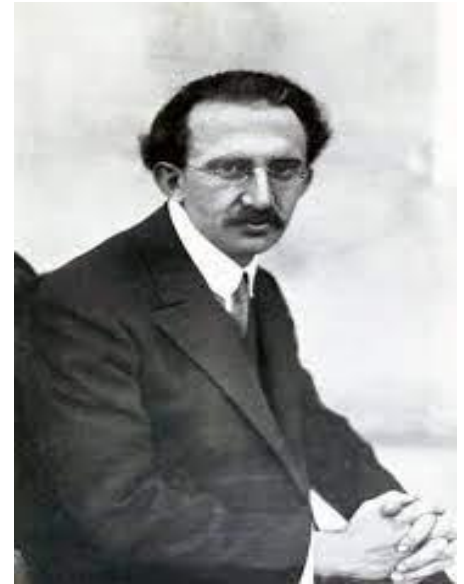

MOSZKVAI SZÍN

- Zsákutcás „fejlődés”
- **Ádám:** Lukács György?
- *„Éva mint rongyos, felgerjedt pórnök,” ?*
- Varázshegy: [E]gyáltalán nem vitatható, hogy Thomas Mann Naphtában engem akart portretírozni.” (Lukács)
- *„Adjátok fel, barátim, azt az i-t,”*
- Eszmélet, hitelesség

- Mester és Margarita?
- *„ÉVA*
- *Él bennem is mindez, mint tünde álom,*
- *Mely tán az égből kísért e világra;*
- *A lég hullámin szép dal áradoz,...*
- *De hozzánk többé, Tankréd, nem beszélnek. –*
- *ÁDÁM*
- *S miért, miért! e rossz fal gátol-é? –*
- *Ki annyi sarcot vívtam a pogánytól,*
- *Nem bírom-é áthágni ezt a sáncot? –”*

- Elmegyógyintézet falai

AZ UTOLSÓ SZÓ JOGÁN

TUDÓS

„Homérnak hívták. Ábrándos világot
Rajzol le abban, Hádésznek nevezvén.

Rég megcáfoltuk már minden sorát. ...

ÁDÁM

Hát fennmaradt még e néhány levél
A nagy napokból, mint végrendelet,
S nem bírja mégis lángra gyújtani
A korcs utódot, tette ingerelvén,

Mely mesterkélte világtokat ledönti?

TUDÓS

Helyes megjegyzés, átláttuk mi ezt,

A mérég, melyet rejt, nagyon veszélyes, ...”

Előszó: művészet egy ideológia Prokrusztész ágyában

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!

MISKOLCI
EGYETEM
UNIVERSITY OF MISKOLC

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Strukturális
és Beruházási Alapok

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE